

Spesialistgodkjenningen bør være en offentlig oppgave

Nils Martin Jondalen
nilmajon@gmail.com

Forfatteren har fylt ut interessekonfliktskjema og oppgir ingen interessekonflikter.

Myndighetene ønsker å gjøre spesialistgodkjenning av psykologer offentlig. Psykologforeningen kjemper imot når de burde spilt på lag.

Nils Martin Jondalen

Foto: Privat

Helsedirektoratet har utredet grunnlaget for å etablere en offentlig spesialistutdanning og spesialistgodkjenning for psykologspesialister, og en rapport med anbefalinger er nå sendt til oppdragsgiver Helse- og omsorgsdepartementet for videre vurdering (Helsedirektoratet, 2025). Det har vært lite debatt om dette arbeidet i fagmiljøet. Psykologforeningen har tidligere uttrykt at de opplever utredningsarbeidet som en kritikk av deres egen godkjenningsordning, en kritikk av foreningen som faglig premissleverandør og et forsøk på å overta og innsnevre en privat ordning eid og driftet av foreningen (Lauveng, 2023; Skard & Lauveng, 2025). Jeg mener denne virkelighetsoppfatningen trenger en korrigering.

Hvem avgjør hva samfunnet trenger?

Diskusjonen om en offentlig spesialistgodkjenning reiser et prinsipielt spørsmål: Er det folkevalgte eller fagforeninger som er nærmest til å vurdere hva samfunnet og befolkningen har behov for?

Psykologforeningen har tidligere hevdet at det kun er foreningen som har forutsetninger for å vurdere hva som er samfunnets behov (Lauveng, 2025). Jeg tror Psykologforeningen står nokså alene i den oppfatningen. En fagforening skal ivareta medlemmenes interesser ved forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår. Mange fagforeninger, inkludert Psykologforeningen, engasjerer seg også i faglige og politiske spørsmål utover dette. Men medlemmenes behov vil, per definisjon, alltid være fagforeningenes primærinteresse.

Jeg mener det er opplagt at det er de folkevalgte som er nærmest til å avgjøre hva som er *samfunnets* behov. Norge er et demokrati: et folkestyre. Hvert fjerde år velger vi representanter til Stortinget, som skal ta avgjørelser på vegne av oss, og en regjering som skal styre blant annet departementer, direktorater og helseforetak. De folkevalgte vedtar lover og offentlige budsjetter, det vil si hva vi som samfunn mener det er nødvendig å prioritere, regulere eller bruke penger på.

Selvfølgelig trenger de folkevalgte beslutningstakerne gode, faglige innspill, gjennom høringer og utredningsarbeid. Ingen kan ta veloverveide beslutninger uten et godt kunnskapsgrunnlag. Men det er grunnleggende i et demokrati at de folkevalgte bør ta endelige avgjørelser i spørsmål av stor samfunnsmessig betydning.

Med dette som bakteppe er det fullt forståelig at myndighetene vurderer å opprette en offentlig godkjenningsordning. Utredningsarbeidet er ikke en mistillitserklæring, et forsøk på å overta og innsnevre Psykologforeningens helprivate ordning, slik foreningen har hevdet. Det er heller ikke slik at myndighetene kun ønsker å redusere antallet spesialiteter (Skard & Lauveng, 2025). Tvert imot peker Helsedirektoratets rapport på nødvendigheten av at spesialitetsstrukturen må være tilpasset samfunnets behov, uten å ta stilling til antall spesialiteter. Det er med andre ord en underordnet problemstilling. Etter min mening er vurderingen av behovet for en offentlig spesialistgodkjenning et uttrykk for et prinsipielt veivalg, der regjeringen, på vegne av samfunnet, ser et behov for å styre hvordan vi utdanner og godkjenner psykologspesialister, gitt utfordringene vi som samfunn står overfor.

Spesialister må møte fremtidens helsebehov

Kommunekommisjonens første delrapport viser med all tydelighet at mangelen på arbeidskraft vil øke i årene som kommer, og at vi må utnytte ressursene på nye og mer effektive måter (NOU 2026:1). Prioritering og kost/nytte-vurderinger blir viktigere. Utdanningsløp, læringskrav og innretning av spesialistordningen må derfor sikre rom for fleksibilitet i samfunnets oppgaveløsning.

Psykologforeningen må ta inn over seg denne realiteten. Psykologspesialister må være relevant for dem vi er til for, både pasientene og tjenestene. Tiden for å forsvare Psykologforeningens helprivate spesialistordning er forbi, uansett hvor gode intensjoner vi har. Jeg mener en offentlig spesialistgodkjenningsordning vil gi flere fordeler som dagens private ordning ikke kan gi oss, verken som profesjon eller samfunn.

Mange fordeler med offentlig godkjenning

For det første gir lov- og forskriftsregulering et *rettslig vern mot misbruk* av spesialisttittelen. I dag er psykologspesialister anerkjent i lovgivningen. Vår kompetanse er indirekte forutsatt i psykisk helsevernforskriften § 4 og § 5. Vi har ikke samme vern mot misbruk av spesialisttittel som sammenlignbare profesjoner, som har utdanning og spesialistgodkjenning eksplisitt regulert i forskrift (Helsedirektoratet, 2025). Hvis myndighetene mot formodning skulle ønske å innføre en offentlig ordning uten å involvere Psykologforeningen, kan de i prinsippet gjøre det. En spesialisttittel bygget på anerkjennelse og oppsigelige tariffavtaler er verken heldig for profesjonen, pasientene eller samfunnet.

For det andre muliggjør en offentlig ordning at staten kan *føre tilsyn* med godkjente spesialister og eventuelt *tilbakekalle godkjenningen*. I dag er det kun Psykologforeningen som kan tilbakekalle godkjenning dersom spesialisten ikke oppfyller foreningens krav om vedlikehold. Myndighetene kan

ikke tilbakekalle godkjenninger gitt i en privat ordning. Det er ikke positivt for pasientsikkerheten eller tilliten til profesjonen.

For det tredje vil en offentlig ordning være *underlagt forvaltningsrettslig regulering*. Det vil si at lovbestemte habilitetsregler og krav til begrunnelse og klage vil gjelde for søknader og vedtak om godkjenning. Psykologforeningen har forsøkt å ivareta det samme ved opprettelsen av ankeutvalget og en presisering i reglementet om at «[a]ll saksbehandling skal være i henhold til god forvaltningsskikk» (Norsk Psykologforening, 2019). Men en privat fagforenings regler kan aldri gi samme rettsvern som lovbestemte krav som kan overprøves i domstolene. Og så sent som i fjor fikk foreningen sterk kritikk for sin «uheldige dobbeltrolle» i spesialistutdanning og -godkjenning (Spilde & Jakobsen, 2025).

For det fjerde kan myndighetene *fastsette rammer for hver spesialitet gjennom alminnelig høring*. I Psykologforeningen er det landsmøtene, et lukket medlemsforum hvert tredje år, som vedtar rammer, vilkår og spesialitetsstruktur. I en høring kan *alle* interesserte – både i og utenfor foreningen – gi innspill som blir offentlig tilgjengelige. Det sikrer en åpen og faglig debatt og at rammene for ordningen bygger på et bredt kunnskapsgrunnlag. I instruks om utredning av statlige tiltak (Utredningsinstruksen, 2016), som gjelder ved lov- og forskriftsendringer, er det også forutsatt at endringer skal *evalueres*. Det er ingen slike krav om evaluering av vedtakene fra landsmøtet i Psykologforeningens såkalte «lover».

For det femte kan myndighetene lov- eller forskriftsregulere at *arbeidsgivere skal tilrettelegge for spesialiseringen*. I dag er dette til en viss grad ivaretatt gjennom oppsigelige tariffavtaler, men regulering i lovgivningen vil gi sterkere rettslig vern. I tillegg kan regulering av innholdet i utdanningen bedre synliggjøre hva slags kompetanse spesialistene besitter. I dag har verken arbeidsgivere eller samfunnet tilstrekkelig kunnskap om sluttkompetansen til spesialistene. Dagens ordning åpner for stor individuell tilpasning gjennom valgfrie program. Det burde være et mål at sluttkompetansen er mest mulig lik og følger av forskrift, slik at det blir tydelig for arbeidsgiver og pasient hva som utgjør forventet basiskompetanse for spesialiteten. Det vil gi bedre tilrettelegging av utdanningsløpet og gjøre det enklere for arbeidsgivere å vurdere behov.

For det sjette kan forskriftsfesting av krav til *kompetansevurdering* i spesialiseringen bidra til bedre kvalitetssikring underveis og i sluttvurderingen. I dag er det ingen krav om direkte observasjon eller vurdering fra leder og lite dialog mellom leder og veileder. Det gjør relasjonen mellom psykolog og veileder sårbar og kan skape uheldige avhengighetsforhold. Psykologforeningen kan selv forbedre dette i egen ordning, men det har så vidt meg bekjent aldri vært problematisert. Jeg mener at dette tilsier at en utenforstående myndighet er bedre egnet til å kvalitetssikre enn Psykologforeningen.

Psykologforeningen må spille på lag

Gjennomgangen ovenfor har forhåpentligvis vist at fordelene med offentlig godkjenningsordning er mange. Samtidig er jeg enig med Psykologforeningen i at det er viktig at vi får en rolle i diskusjonene om hvordan en slik offentlig ordning best kan innrettes. Nettopp derfor må foreningen framover være åpen for dialog med myndighetene om en *offentlig* ordning. Skal psykologprofesjonen sikres en plass rundt bordet også i fremtiden, må foreningen holde seg relevant, vise forståelse for samfunnets behov og anerkjenne at lov- og forskriftsregulering bidrar til retts- og pasientsikkerhet. Psykologforeningen må spille på lag – ikke gå i skyttergravene.

Referanser

- Helsedirektoratet. (2025). Spesialistutdanning i psykologi: utredning av grunnlaget for å etablere en offentlig spesialistutdanning og spesialistgodkjenning for psykologspesialister. Helsedirektoratet.
- Lauveng, A. (2025). Åpen og etterrettelig. *Norsk psykologforening*. <https://www.psykologforeningen.no/aktuelt/apen-og-etterrettelig>.
- Lauveng, A. (2023). Spesialistutdanningen er vår. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2023as06ae-Spesialistutdanningen-er-var.
- Norsk psykologforening. (2019). Reglement for spesialitetene i psykologi. Norsk psykologforening. <https://www.psykologforeningen.no/kurs-og-utdanning/reglement-for-spesialitetene-i-psykologi>.
- NOU 2026:1. (2026). *En bærekraftig kommunesektor: Kommunekommisjonens første delutredning*. Kommunal- og distriktsdepartementet.
- Skard, H. K. & Lauveng, A. (2025). Foreningen forsvare faglig autonomi. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as04ae-Foreningen-forsvarer-faglig-autonomi.
- Spilde, I. & Jakobsen, S. E. (2025). *Som å sette bukken til havresekken*. *Forskning.no*. <https://www.forskning.no/psykologi/som-a-sette-bukken-til-havresekken/2512589>.
- Utredningsinstruksen. (2016). *Instruks om utredning av statlige tiltak (FOR-2016-02-19-184)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2016-02-19-184>.